

Utbildningsdepartementet

Statens skolverk
106 20 Stockholm

Uppdrag att föreslå nationella it-strategier för skolväsendet

Regeringens beslut

Statens skolverk ska föreslå nationella it-strategier för skolväsendet. Strategierna ska bidra till ökad måluppfyllelse och likvärdighet genom att den strategiska potential som it har tillvaratas i hela skolväsendet. Skolverket ska föreslå två it-strategier, dels en som vänder sig till förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan och motsvarande skolformer, dels en som vänder sig till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och skolväsendet för vuxna.

Strategierna ska innehålla målsättningar och insatser för att stärka förutsättningarna för en likvärdig tillgång till it inom skolväsendet, en stärkt digital kompetens hos elever och lärare och en it-strategisk kompetens hos skolledare samt för att digitaliseringens möjligheter ska tas till vara för skolutveckling och för utveckling av undervisningen. Strategierna ska också innehålla sådana skolformsspecifika insatser som är relevanta för respektive skolform.

Förslagen ska innefatta insatser riktade till huvudmän och skolor, såsom relevanta stödmaterial avseende användandet av digitala lärresurser, verktyg och arbetssätt, samt vid behov författningsändringar. Skolverket ska även beskriva befintliga insatser och aktörer samt deras roll och betydelse för utvecklingen inom området. I förslagen behöver också eventuella behov av gemensamma lösningar för att underlätta skolors användning av it i undervisning eller för administration uppmärksammas. Skolverket ska också beskriva hur myndigheten i fortsättningen kan arbeta strategiskt utifrån förslagen och vid behov föreslå nödvändiga ändringar i myndighetens uppdrag.

Förslagen ska omfatta nedanstående gemensamma delar för strategierna:

- användningen av digitala lärresurser, verktyg och arbetssätt i undervisningen och för att utveckla och anpassa undervisningen för alla

elever inbegripet användningen för elever med funktionsnedsättning eller andra elever i behov av stöd eller särskilt stöd,

- användningen av it som verktyg för skolutveckling och för effektiv administration, t.ex. som ett verktyg för fortbildning, för lärare i deras planering, för att följa elevernas kunskapsutveckling och för kommunikation mellan skola och hem,
- vid behov förändringar i läroplaner, kursplaner eller ämnesplaner för att tydliggöra skolans uppdrag att stärka elevernas digitala kompetens och innovativa förmåga, för att förbereda dem för ett aktivt deltagande i ett allt mer teknikorienterat arbets- och samhällsliv och för ett stärkt entreprenöriellt lärande,
- en kritisk, säker och ansvarsfull it-användning hos eleverna, t.ex. när det gäller studiero, personlig integritet, förebyggande av kränkningar, källkritik, upphovsrätt och säkerhet,
- tillgången till digitala lärresurser och verktyg, när det gäller alla grupper av elever, lärare och annan skolpersonal.

Specifikt innehåll för vissa skolformer i de olika it-strategierna

Förslagen ska för grundskolan och motsvarande skolformer även innehålla:

- förändringar i läroplaner och kursplaner för att förstärka och tydliggöra programmering som ett inslag i undervisningen.

Förslagen ska för gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och skolväsendet för vuxna även innehålla:

- samverkan mellan skola och arbetsliv i syfte att säkerställa tillgång till för arbetslivet relevant it-utrustning och digital kompetens,
- vid behov förändringar i läroplaner och ämnesplaner, med fokus på de gymnasiegemensamma respektive gymnasiesärskolegemensamma ämnena, för att stärka den digitala kompetensen hos eleverna så att den ska motsvara de krav som ställs på arbetsmarknaden och under vidareutbildning,
- möjlighet att med hjälp av it stimulera elevernas innovativa förmågor, t.ex. nyfikenhet, kreativitet och förmåga att omsätta idéer till handling och andra entreprenöriella kompetenser som efterfrågas i arbetslivet och som underlättar fortsatta studier.

Förslagen kan även avse andra områden och frågor som Skolverket bedömer vara relevanta för syftet.

Skolverkets förslag ska vara grundat på vetenskap och beprövad erfarenhet och utformas så att det skapar förutsättningar och stöd för ett väl fungerande systematiskt kvalitetsarbete på huvudmanna- och på skol-enhetsnivå. Föreslagna insatser ska vara långsiktiga och ta till vara de möjligheter till pedagogisk utveckling och administrativa vinster som utvecklingen på området medför.

De delar av förslagen som avser förändringar i läroplaner, kursplaner eller ämnesplaner ska innefatta fullständiga förslag på förändrade lydelse.

Genomförande och redovisning av uppdraget

Skolverket ska vid genomförandet av uppdraget beakta internationella erfarenheter av nationellt strategiarbete och relevanta insatser inom området it i skolan. Skolverket ska även inhämta kunskap och synpunkter från Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sameskolstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Friskolornas riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Sveriges Elevkårer och Sveriges elevråd – SVEA. Skolverket ska också inhämta synpunkter från andra relevanta myndigheter och organisationer inom bl.a. funktionshinders- och arbetsmarknadsområdena, liksom de aktörer som var representerade i Nationellt forum för skolans digitalisering. Skolverket ska vidare beakta det förslag som SKL lämnat om en nationell strategi för skolans digitalisering samt den kunskap och de erfarenheter som Digitaliseringskommissionen (N 2012:04) presenterade i sitt delbetänkande En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår (SOU 2014:13). Ett barnrätts-, funktionshinders- och jämställdhetsperspektiv ska beaktas i genomförandet av uppdraget.

Arbetet ska samordnas med det uppdrag Skolverket fått av regeringen att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram i den del som avser kompetensutvecklings- och stödinsatser för it som såväl pedagogiskt som administrativt verktyg (U2015/03844/S m.fl.). Skolverket ska även samordna arbetet med de övriga uppdrag myndigheten har på området. Skolverket ska i arbetet dessutom inhämta synpunkter från den särskilde utredaren (U 2015:02) med uppdrag att genomföra en översyn av de nationella proven i de delar som avser att analysera förutsättningarna för att digitalisera de nationella proven (dir. 2015:36).

Skolverket ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om hur arbetet med uppdraget fortskrider. Uppdraget ska redovisas senast den 30 mars 2016 till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i de delar som rör en it-strategi för förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan och motsvarande skolformer och senast den 29 april 2016 i de delar som rör en strategi för gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och skolväsendet för vuxna. Redovisningarna ska innehålla en tidplan för hur de föreslagna insatserna kan införas samt en kostnadsberäkning för respektive insats. Skolverket ska analysera och redovisa alternativa ambitionsnivåer för förslagen och redovisa kostnaderna för dessa alternativ samt en sammanhållen bedömning om lämplig ambitionsnivå och prioriteringsordning. Utgångspunkten är att kostnaderna ska finansieras inom ramen för nuvarande ekonomiska ramar, i huvudsak inom ramen för de medel som beräknats för de nationella skolutvecklingsprogrammen i budgetpropositionen för

2016. Skolverket ska även redovisa en samlad bedömning av konsekvenser för skolhuvudmän, elever, lärare och skolledare liksom hur förslagen påverkar jämställdheten mellan flickor och pojkar, kvinnor och män.

Ekonomiska förutsättningar för uppdraget

För uppdraget får Skolverket under 2015 använda högst 1 miljon kronor. Kostnaden ska belasta det under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2015 uppförda anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet, anslagspost 9, som disponeras av Skolverket och fördelas efter beslut av regeringen. För 2016 beräknar regeringen 1 miljon kronor för uppdraget under förutsättning att riksdagen beslutar om medel för ändamålet.

Bakgrund

För utbildning som bedrivs enligt skollagen ska den utrustning finnas som behövs för att syftet med utbildningen ska kunna uppfyllas. I skollagen finns även bestämmelser som anger att elever i förskolklassen, grundskolan och motsvarande skolformer samt i gymnasie- och gymnasiesärskolan utan kostnad ska ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning.

I läroplanen för förskolan (Lpfö98) beskrivs bl.a. hur informationsteknik i förskolan kan användas såväl i skapande processer som i tillämpning. Av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lgr11) framgår det att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola ska kunna använda modern teknik som ett verktyg för kunskapssökande, kommunikation, skapande och lärande. I läroplanen, examensmålen och i de gymnasiegemensamma ämnena för gymnasieskola 2011 och i läroplanen för vuxenutbildningen 2012 och gymnasiesärskolan 2013 finns motsvarande lydelse.

Digitaliseringskommissionen lämnade i mars 2014 delbetänkande En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår (SOU 2014:13) till regeringen. Där presenterades förslag som syftar till att öka de digitala inslagen i den svenska grund- och gymnasieskolans undervisning. För att stödja huvudmännen i främjandet av digitalisering och digital samverkan slöt den tidigare regeringen även sommaren 2013 en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). En av insatserna i överenskommelsen var etablerandet av ett samverkansforum för aktörer som har ett intresse av att skolan kan använda digitaliseringens möjligheter på bästa sätt, både i undervisningen och för administration. Utifrån arbetet i det som kallades nationellt forum för skolans digitalisering har SKL presenterat ett förslag om en nationell strategi för skolans digitalisering.

För att ge alla huvudmän och skolor möjlighet att utvecklas och förbättras inom en rad olika områden gav regeringen i juli 2015 Skolverket i

uppdrag att ta fram och genomföra nationella skolutvecklingsprogram (U2015/03844/S m.fl.). I uppdraget ingår att ta fram förslag till nödvändiga kompetensutvecklingsinsatser avseende digitala lärresurser och verktyg för att stärka den digitala kompetensen i undervisningssituationen samt för effektivare administration med syftet att minska lärares och rektorers administrativa arbete.

Skolverket har sedan 2008 i uppdrag av regeringen att främja användningen av informations- och kommunikationsteknik (U2008/8180/S). Detta omfattar spridandet av kunskap om användandet och utformningen av IKT (informations- och kommunikationsteknik) i lärprocesser, digitala lärverktyg och framtagandet av lärande exempel inom området. Det innefattar även uppgiften att främja utvecklingen av verksamheternas kommunikation med elever och föräldrar genom IKT. Skolverket har även i uppdrag att kontinuerligt följa upp barns, elevers och lärares it-användning och it-kompetens i förskola, skola och vuxenutbildning och vart tredje år redovisa resultaten. Nästa redovisning ska ske senast den 15 april 2016.

Av Skolverkets rapport It-användning och it-kompetens i skolan (rapport 386, 2013) framgår det att lärarnas tillgång till egen dator, och därmed deras förutsättningar att använda it som pedagogiskt och administrativt verktyg hade förbättrats 2012 jämfört med motsvarande undersökning från 2008. En femtedel av lärarna uppgav dock att de hade en mindre bra it-kompetens och en stor andel efterfrågade kompetensutveckling om bl.a. it som pedagogiskt verktyg, hur man kan arbeta förebyggande mot nätcränkningar och användningen av it för administration. Av rapporten framgår det även att elevernas tillgång till digitala verktyg förbättrats, exempelvis i grundskolan hade antalet elever per dator närmare halverats jämfört med 2008. Trots det är det fortfarande många elever som i skolan använder dator i låg utsträckning. Både tillgången och användningen varierar också tydligt mellan årskurser, ämnen och skolor.

Skolverkets rapport visade även att trots ökade satsningar på it i skolan hade färre grundskolor 2012 (51 procent) en it-plan eller en uttalad it-strategi jämfört med 2008 (62 procent). För gymnasieskolor var 2012 motsvarande andel 58 procent. I grund- och gymnasieskolan uppgav över 70 procent av lärarna att de inte hade tillräckligt pedagogiskt it-stöd och en tredjedel av rektorerna att de själva anser att de inte har tillräcklig it-kompetens för att leda skolans it-strategiska arbete.

I de granskningar som Statens skolinspektion genomförde av undervisningen i några utvalda ämnen under läsåret 2011/2012 uppmärksammades särskilt om it användes på ett sätt som gav stöd i elevers kunskapsutveckling och om skolan bedrev ett strategiskt arbete för att använda it i undervisningen. Skolinspektionen fann att satsningar på inköp av it-utrustning i många fall inte åtföljts av satsningar för att

utveckla användningen av it så att den blev ett stöd i det pedagogiska arbetet. Skolledningen styrde ofta inte heller användningen av it i undervisningen på ett aktivt sätt. It-användningen i undervisningen blev därmed en fråga som berodde på den enskilde lärarens intresse men lärarnas behov av kompetensutveckling för att använda it-verktygen i det pedagogiska arbetet tillgodosågs ofta inte.

Skäl till regeringens beslut

Alla ska ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden. Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 8–9 §§ skollagen [2010:800]). Av skollagen följer vidare bl.a. att alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser (3 kap. 3 §).

I Skolverkets rapport It-användning och it-kompetens i skolan (rapport 386, 2013) framför myndigheten emellertid att det råder stora skillnader mellan skolor i fråga om it-användning i undervisningen samt att digitaliseringen av förskolan och skolan är fortsatt ojämnt fördelad och att det är tydligt att elever får olika förutsättningar. För att undanröja den bristande likvärdigheten behövs det en tydlig gemensam ambitionsnivå och målsättning för digitaliseringen i svensk skola.

I en rekommendation som Europaparlamentet och Europeiska unionens råd meddelade 2006 angavs digital kompetens som en av åtta nyckelkompetenser för livslångt lärande. Som sådan sågs den som särskilt viktig bl.a. för självförverkligande och personlig utveckling, aktivt medborgarskap och anställning. Nyckelkompetenserna beskrevs även som mycket viktiga för innovation, produktivitet och konkurrenskraftighet samt nödvändiga i ett kunskapssamhälle och för en mer flexibel arbetskraft som snabbare kan anpassa sig efter en föränderlig och tätt sammanlänkad värld. Även OECD (2010) förde i en studie om The New Millennium Learners fram den allt större betydelse som it har för skolan genom de krav som ställs utifrån skolans uppdrag att förbereda eleverna för ett aktivt deltagande i ett allt mer teknikorierat arbets- och samhällsliv. Detta leder till allt större förväntningar på skolans förmåga att ge eleverna en god digital kompetens. Det är därför av avgörande betydelse att skolans styrdokument innefattar de kunskaper och förmågor som efterfrågas vid fortsatt utbildning, på arbetsmarknaden och som krävs för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

I sitt delbetänkande (SOU 2014:13) framförde Digitaliseringskommissionen att antalet studier som påvisar statistiskt säkerställda positiva skillnader i elevernas resultat som en följd av användning av it i lärandet ökar. Kommissionen anger att framgångsfaktorer tycks vara lärarens digitala kompetens, förmåga att leda skolarbetet, integrera it i undervisningen och ge eleverna tydliga men uppnåbara utmaningar. I Skolverkets lägesbedömning 2015 (rapport 421, 2015) pekade myndigheten på att digitaliseringen av skolan ger nya möjligheter att variera undervisningen och därmed bredda lärarnas repertoar. För att it ska kunna bidra till en ökad måluppfyllelse behöver skola och lärare ha väl strukturerade och genomtänkta arbetssätt för användandet av digitala läresurser och verktyg. Detta förutsätter god digital kompetens hos lärarna.

Digitaliseringskommissionen pekade vidare på de potentiella vinster som en integrering av it i undervisningen kan erbjuda för eleverna i form av ökad motivation och ökat engagemang i studierna samt förbättrade studieresultat. Kommissionen såg också att de tekniska möjligheterna att med hjälp av it kompensera olika typer av funktionsnedsättningar ständigt ökar. Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) framhåller i en skrift från 2011, IT i lärandet för att nå målen, att för barn och ungdomar i behov av stöd utgör it ofta en förutsättning för god inläring. Dessa möjligheter till anpassningar och förbättrade förutsättningar för att stödja inläringen omfattar alla elever men inte minst elever i specialskolan, grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna.

Digitaliseringskommissionen identifierade även en tydlig tendens i internationell läroplansutveckling att flera europeiska länder, bl.a. Storbritannien, Estland och Finland, infört eller planerar att införa programmering som ett eget ämne i grundskolan. Som kommissionen framför kan programmering som ett tydligt inslag i grundskolan ge eleverna grundläggande kunskaper för att kunna hantera sin digitala vardag och sina digitala verktyg, träna logiskt tänkande samt tidigt väcka både pojkars och inte minst flickors intresse och lust för tekniska frågor för att med tiden få fler att söka sig till tekniska utbildningar. Mot bakgrund av dessa skäl bör kunskaper och förmågor kopplade till programmering i läroplanerna och kursplanerna för grundskolan och motsvarande skolformer förstärkas och tydliggöras. Även i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och i skolväsendet för vuxna är det viktigt att stärka den digitala kompetensen för alla elever, såväl kvinnor som män.

It är också ett hjälpmedel för skolutveckling och för effektivare administration. Därtill ger it ökade möjligheter för fortbildning av lärare och personal i skolan. Skolverket konstaterar i sin rapport It-användning och it-kompetens i skolan att kommunikationen mellan lärare och med hemmet i stor utsträckning sker med hjälp av it. Samtidigt använder många lärare och skolor inte it som ett verktyg för administration eller

fortbildning. För att kunna tillvarata den potential som it kan ha för skolutvecklingen och effektivare administration krävs det ett strategiskt ledarskap och arbete i skolan. En förutsättning för detta är att skolledare har tillräcklig kompetens för att leda skolans it-strategiska arbete.

Vidare behöver eleverna utveckla en kritisk och reflekterande attityd när det gäller information samt en ansvarsfull användning av interaktiva medier. Den källkritiska förmågan är en förutsättning för att kunna använda it och internet på ett säkert sätt. Den ökade it-användningen innebär emellertid även nya fora för kränkningar. Drygt hälften av alla lärare i grundskolan och gymnasieskolan uttrycker i Skolverkets uppföljning (rapport 386, 2013) att de har ett mycket eller ganska stort behov av kompetensutveckling när det gäller att förebygga kränkningar på nätet. Även Riksrevisionen lyfte i sin granskningsrapport *Kränkning eller diskriminerad i skolan – är det någon skillnad?* (RiR 2013:15) fram den utmaning som problemet med nätkränkningar utgör för skolorna. Skolan behöver både ett väl fungerande förebyggande och förhindrande arbete samt en förmåga att vidta åtgärder vid nätkränkningar som sker i samband med verksamheten.

Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (5 kap. 3 § skollagen [2010:800]). En trygg skolmiljö är även en förutsättning för att elever, lärare och annan personal ska trivas i skolan och med sitt arbete. It-användningen medför inte bara nya möjligheter för lärande, kunskapsökning och kommunikation. Den medför även nya risker för en försämrad studiero. Avsaknaden av regler för användning av mobiltelefoner, som eleverna har med sig hemifrån, och datorer och andra digitala lärverktyg som skolan tillhandahåller kan påverka undervisningen och studieron negativt. Det är därför angeläget att skolorna, utöver att använda it på ett väl strukturerat och genomtänkta sätt i undervisningen, även har väl fungerande ordningsregler och rutiner för användandet av mobiltelefoner och andra digitala verktyg i skolan.

I nationella it-strategier kan övergripande mål och prioriteringar samlas och beskrivas för att tjäna som gemensam vision för huvudmän inom skolväsendet och andra berörda aktörer. På så sätt kan såväl nationella förväntningar som den ansvarsfördelning som råder tydliggöras vilket skapar förutsättningar för ett bättre stöd från staten. Detta skapar även bättre planeringsförutsättningar för både huvudmän och andra relevanta aktörer.

Den snabba digitaliseringen i skolan och av samhället ställer stora krav på huvudmän och skolor att använda digitala lärresurser och verktyg för att utveckla undervisningen samt att ge eleverna den digitala kompetens som krävs för ett aktivt deltagande i arbets- och samhällslivet. Skolverkets och Skolinspektionens uppföljningar och rapporter understryker behovet av ett mer strategiskt arbete i skolan avseende it. Mot bakgrund

av detta, och bl.a. utifrån arbetet i det nationella forumet för skolans digitalisering och Digitaliseringskommissionens delbetänkande, bedömer regeringen att det finns ett behov av att presentera nationella it-strategier som kan bidra till ett mer systematiskt och strategiskt arbete hos landets skolor och huvudmän. Därigenom kan bättre förutsättningar skapas för en utbildning av hög och likvärdig kvalitet.

På regeringens vägnar

Helene Hellmark Knutsson

Filip Nilsson

Kopia till

Socialdepartementet/FST, JÄM
Finansdepartementet/BA, K
Näringsdepartementet/ITP, EF
Kulturdepartementet/DISK
Arbetsmarknadsdepartementet/A
Utredningen om nationella prov (U 2015:02)
Digitaliseringskommissionen (N 2012:04)
Riksdagen, Utbildningsutskottet
Digisam
Myndigheten för delaktighet
Sameskolstyrelsen
Specialpedagogiska skolmyndigheten
Statens medieråd
Statens skolinspektion
Sveriges Utbildningsradio AB
VINNOVA
Örebro universitet
Sveriges Kommuner och Landsting
Handikappförbunden
Friskolornas riksförbund
Föreningen Sveriges skolchefer
Idéburna skolors riksförbund
IT & Telekomföretagen
Lika Unika
Läraryrket
Lärarnas riksförbund
Nätverket Unga för tillgänglighet
Sveriges Elevkårer
Sveriges elevråd – SVEA
Sveriges skolledarförbund